

Budapestre vonatkozó ujságcikkek				Osztályozás	
				Tárgy	677
Szerző:				Hely	
Cím: Lapok a 75 éves Magyar Pamutipar történetéből				"1962"	
Forrás:				Helyszám	
(Hely)	1962. okt. 20.	(Idő)	(Köt. v. füz.)	(Oldal)	

Fennállásának háromnegyed évszázados jubileumát ünnepli ebben az évben a Magyar Pamutipar. E hetvenöt év alatt sok minden történt a gyárban, amit ma már csak az írásos feljegyzések, számlák és egyéb dokumentumok őriznek, és sok minden, amit csupán az emlékezet tart fenn. Pedig e kettőből és még sok mindenből adódik egy gyár története. Ebből, a múltból és a jelenből most egy könyv született, amelyet szerzője Háják Péter kandidátus a rendelkezésünkre bocsátott. E számunkban és még a következőkben szemelvényeket adunk a készülő könyvből.

A kezdet

A szakkönyvek úgy írják, a gyárbeliek, ha tudják, úgy tudják, hogy a gyárat 75 évvel ezelőtt, az 1887-dik esztendőben alapították. Valóban, e nevezetes év január 14-én gyűltek össze először egy Nádor utcai banképület párnázott foteles helyiségében, az új vállalat részvényesei: német, svájci és magyar urak, gazdag gyárosok, kereskedők és az elmaradhatatlan mágnás díszelnők, ezúttal gróf Szappáry István, aki előkelő nagybíró nevével volt hivatva fémjelezni a tőkés vállalkozást. A Magyar Pamutipar Rt. megalakulását forma szerint valóban ezen az 1887. január 14-i közgyűlésen mondták ki. De ha belepillantunk a zöldasztal mellett kézről kézre járó alapítótervezetbe, azonnal meggyőződhetünk róla, hogy nem új alapításról, hanem egy tönkrement gyár átvételéről folyik a tárgyalás. „A társaság a felszámolásban levő Első Magyar Pamutfonó- és Szövőgyár Rt. Újpesten levő gyártelepét veszi át” — közli a tervezet.

Az első év mérlege 11 346 forint veszteség volt. Az igazgatóság jelentése a sablonos okokkal: a vásárló közönség megnyerése érdekében hozott „áldozatokkal” és a szakmunkáshiánnyal magyarázza. Külön kiemelte, hogy legnagyobb gondját a munkások betanítása okozza, mert a gépek kihatárolása messze elmarad a németországi határfoktól, és így az önköltség roppant magas. A gyári elszámolásokból kitűnik, hogy az első üzletévben átlagosan foglalkoztatott 180 — fele részben férfi, fele részben női — munkásnak összesen 43 258 forintot fizettek ki. Egy munkásra évi 240, havi 20 forint, mai értékben kb. 600 forint átlagkereset jutott.

A munkaidőt az 1884. évi ipartörvény napi 16 órára „korlátozta”. A Magyar Pamutiparban 12 óra volt, másfél óra étkezési szünet-

tel. Az újpesti pamutgyárak még 1896-ban is azért küzdöttek, hogy szombaton a munkaidő csak 10 óra legyen „vasárnap ellenben a nőszemélyzet részére teljes munkaszünet rendszeresíttessék”. Azért is hosszú évekig kellett harcolniuk, hogy a nem ritka túlóráztatásért, vasárnapi munkáért legalább 25 százalékos pótlékot fizessenek. Munkavédelem, szociális intézmények ismeretlen fogalmak voltak a korszak tőkés kiskirályságaiban. Az igazgatók, művezetők tegeztek, gyalázatosan szidták a munkásokat, talán a nőket még inkább, a fiatalabbakat pofozták is...

Mit érlelhetett a pamutgyári munkások sorsa, az emberszámba se vettek, a kiuzsorázottaké? És összefogást, dacot, ellenállást, harcot, amint a szocializmus eszméivel lassacskán megismerkedtek. Sok keserűség gyűlemlett fel, nagy áldozatkészség edződött meg ott, ahol a munkások egy felvonuláért egy napi, a sztrájk miatt egyheti bérüket áldozva, az elbocsátás kockázatát vállalva elszánták magukat a küzdelemre. Május 1-én (1890), egy ragyogó csütörtöki napon, több mint 3000 ember gyűlt össze az újpesti templomtéren. Onnan vonult színes, szabályos oszlopokban a Városligethez. „A legszebb az újpesti munkások felvonulása volt” — írta a korabeli tudósítás. — Körülbelül 800—1000 asszony és leány, jórészt fehérbe öltözve, körülvéve a 2—3000 férfisereg áttörhetetlen kordonával, festői képet nyújtott.” A rendőrség az útvonalon a zenét és zászlót betiltotta. Csak a Damjanich utcánál bomlott ki a vörös selyemmel hímzett zászló, csendült fel a Marseillaise. S a forradalmi induló dalmára összedobbanó szívekben harc és összefogás fogant...

Két nap múlva a Pamutiparban és a Jutágyárban megállt a munka. A két gyár munkásai között szoros kapcsolat, teljes érdek-közösség állott fenn korábban is, később is legtöbbször együttesen léptek fel. Első bérharcukat a többi munkások is rokonszenvvel kísérték. A szolidaritás szép példája volt, hogy egyidejűleg az újpesti pékek is sztrájkba léptek.

Az első sztrájk azonban nem járt eredménnyel. Nem volt elég alaposan előkészítve. A munkásoknak csak 5 napnyi kitartásra futotta. S amikor a gyárosok tömeges elbocsátásokkal fenyegetőztek, a régi feltételek mellett felvették a munkát. A tűzkeresztségen azonban átestek. Megtanulták: nincsenek teljesen védtelenül kiszolgáltatva a tőkésnek kénye-kedvének.

(Folytatása következik.)